Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
________ dos. Zaur Məmmədov
"09" 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050112 Məktəbəqədər təhsil
Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil
Kafedra: Azərbaycan dili və ədəbiyyat
1.Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: Azərbaycan dili. Fənn üzrə proqram Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirinin 09.09.2019-cu il 543 saylı əmri ilə təsdiq edilmişdir.
Kodu:İPF-B 09
Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III
Tədris yükü cəmi: Auditoriya saatı – 60 (30 saat müh., 30 saat sem.)
Tədrisalma forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 5 kredit
Auditoriya №:
Saat:
II.Müəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: *Könül Dənziyeva, fəl.dok., dos.*
Məsləhət günləri və saatı: II gün saat 14^{00}-17^{00}.
E-mail ünvanı: konuldenziyeva@mail.ru
Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Əli Məmmədov küçəsi - 40 , 2 saylı tədris korpusu
III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Ə. Dəmirçizadə. Müasir Azərbaycan dili. (Fonetika)Bakı,2004
2. A.Axundov. Müasir Azərbaycan dilinin fonemlər sistemi,Bakı,1980
3. Ş.Hümbətova.Müasir Azərbaycan dili,I hissə,Bakı,2013,346 səh.
4. S.Cəfərov. Müasir Azərbaycan dili. (Leksika)Bakı,1982
5. Müasir Azərbaycan dili.Az.EA. I-III cildlər1978.
6. M.Hüseynzadə. Müasir Azərbaycan dili. Morfologiya. Bakı, 1982, 280 səh.
7. Q.Kazımov.Müasir Azərbaycan dili.Morfologiya. Bakı, 2007, 485 s
8. Ə.Abdullayev, Y.Seyidov, A.Həsənov. Müasir Azərbaycan dili. Sintaksis Bakı, 2007, 424 səh.
9. Kazımov Q. Müasir Azərbaycan dili. Sintaksis. Bakı, 2007, 496 səh.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənninin tədrisi vacib deyil.
V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Müasir Azərbaycan dilinin səs sistemi, onun inkişafına və xüsusiyyətlərinə dair məlumat verilir, dildəki səs hadisələri və qanunları izah edilir, müasir Azərbaycan ədəbi dilinin həm şifahi, həm də yazılı formaları üçün qəbul edilmiş normalar aydınlaşdırılır, dili və nitqi formalaşdıran vahidlərin içərisində danışıq səslərinin yeri müəyyələşdirilir, onların əsas xüsusiyyətləri təsvir edilir, ünsiyyət prosesində onların rolu dəqiqləşdirilir və beləliklə də, onlardan dildə istifadə etmək qaydaları formalaşdırılır. Leksikologiyada sözün dilin leksik sistemində yeri, mənşəyi, işlədilməsi, üslubi səciyyəsi və digər xüsusiyyətləri öyrənilir.Morfologiya qrammatikanın bir hissəsi olmaqla sözün geniş qrammatik mənalarını öyrənən bir elmdir. Morfologiya bütün nitq hissələrini əhatə edir, onların oxşar və fərqli cəhətlərini öyrənir. Bu fənnin əsas məqsədi müasir Azərbaycan dilində işlənən nitq hissələrinin təsnifi prinsipləri, onların müxtəlif qruplar üzrə qruplaşdırılması, hər bir nitq hissəsinin quruluş

xüsusiyyətləri, ümumi qrammatik kateqoriyaları haqqında tam təsəvvür yaratmaqdan ibarətdir.Qrammatikanın bir şöbəsi olan sintaksis sözlərin söz birləşməsi və cümlə şəklində, cümlələrin mətn şəklində birləşməsi qaydalarından bəhs edən elmdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2025-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda **tələbə həmin fəndən imtahana** buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində , 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həmdə laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2025-cü il tarixli qərarina uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir.

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;

- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X. Təqvim mövzu planı: *Mühazirə 30 saat , seminar 30 saat.* ***Cəmi: 60 saat***

№	Keçirilən mühazirə və seminar məşğələlərinin məzmunu	Saat: m-s		Tarix
1	**Mövzu: Fonetika dilçiliyin bir şöbəsi kimi.** **Plan:** 1.Dilçilik şöbələri içərisində fonetikanın yeri 2.Danışıq səsləri və onların əmələ gəlməsi 3.Danışıq səsi və fonem anlayışı Mənbə: [1,2,3,4,5,6]	2	2	
2	**Azərbaycan dilinin sait və samitlər sistemi.** **Plan:**	2	2	

	1.Azərbaycan dilinin saitlər sistemi. 2.Azərbaycan dilinin samitlər sistemi Mənbə: [1,2,3,4,5,6]			
3	**Mövzu: Ahəng qanunu. Heca. Vurğu. İntonasiya (Avazlanma). Durğu (fasilə)** **Plan:** 1. Ahəng qanunu. 2.Heca,onun növ və tipləri 3.Vurğu və onun əhəmiyyəti 4.İntonasiya, onun nitqdə rolu 5.Durğu və onun əhəmiyyəti Mənbə: [1,2,3,4,5,6]	2	2	
4	**Mövzu: Orfoqrafiya. Orfoepiya. Yazı.** **Plan:** 1.Orfoqrafya. Onun əsas prinsipləri. 2.Orfoqrafik qaydalar 3.Orfoepiya dilçiliyin müstəqil şöbəsi kimi. 4.Ədəbi tələffüz, onun mənbələri 5.Yazı, onun ictimai mahiyyəti,tarixi və əhəmiyyəti 6.Əlifba,müasir Azərbaycan əlifbası Mənbə: [1,2,3,4,5,6]	2	2	
5	**Mövzu:Leksikologiya.Forma və məzmunca söz qrupları.Əsl Azərbaycan və alınma sözlər.** **Plan:** 1. Sözlərin çoxmənalılığı 2.Omonimlər,sinonimlər,antonimlər. 3.Əsl Azərbaycan sözləri və onların əsas xüsusiyyətləri. 4. Alınma sözlər Mənbə: [1,2,3,5,7]	2	2	
6	**Mövzu: Azərbaycan ədəbi dilinin aktiv, passivliyinə və istifadə dairəsinə görə leksikası.** **Plan:** 1. Aktiv və passiv sözlər 2 .Köhnəlmiş sözlər və neologizmlər 3.Azərbaycan dilinin istifadə dairəsinə görə leksikası 4.Dialektizmlər, terminlər, vulqarizmlər, varvarizmlər Mənbə: [1,2,3,5,6,7]	2	2	
7	**Mövzu: Müasir Azərbavcan dilində frazeoloji birləsınələr və söz varadıcılığı.** **Plan:** 1.Müasir Azərbaycan dilinin frazeologiyası 2.İdiomlar, ibarə və hikmətli sözlər 3. Atalar sözləri və zərbi- məsəllər 4. Leksik yolla söz yaradıcılığı 5. Morfoloji yolla söz varadıcılığı 6.Sintaktik yolla söz varadıcılığı Mənbə: [1,2,3,4,5,7]	2	2	
8	**Mövzu: Morfologiya və onun tədqiqat obyekti. Nitq hissələri. Əsas nitq hissələri. İsim .** Plan: 1.Sözün tərkibi, kök və şəkilçi. 2.Sözdüzəldici və sözdəyişdirici şəkilçilər 3.İsmin məna və quruluşca növləri. 4.İsmin kəmiyyət və mənsubiyyət kateqoriyaları. 5.İsmin hal və xəbərlik kateqoriyaları Mənbə:[1,2,5]	2	2	
9	**Mövzu: Sifət,say və əvəzlik, əsas xüsusiyyətləri** **Plan:** 1. Sifətin quruluşca növləri. 2.Sifətin dərəcələri. 3.Sayın mənaca növləri: miqdar sayları və sıra sayları. 4.Əvəzliyin məna növləri	2	2	

10	**Mövzu: Fel və zərf.** **Plan:** 1. Felin quruluşca növləri. 2.Felin məna növləri. 3. Felin kateqoriyaları 4. Zərf haqqında ümumi məlumat5. Zərfin mənaca növləri Mənbə:[1,2,5]	2	2	
11	**Mövzu: Köməkçi nitq hissələri.** **Plan:** 1.Qoşma və onun əsas xüsusiyyətləri 2.Bağlayıcı onun əsas xüsusiyyətləri 3.Ədat, onun mənaca növləri. 4. Modal sözlər. 5.Nida. Mənbə:[1,2,5]	2	2	
12	**Mövzu: Sintaksis. Sintaktik əlaqələr. Söz birləşmələri.** **Plan:** 1. Sintaksis və onun predmeti.2. Sintaktik əlaqələr. 3.Söz birləşmələrinin növləri. 4. İsmi birləşmələr5. Feli birləşmələr Mənbə:[8,9,11]	2	2	
13	**Mövzu: Cümlə və onun əlamətləri. Sadə cümlə..** **Plan:** 1.Sadə cümlənin əlamətləri.2.Cümlə üzvləri.3.Cüttərkibli və təktərkibli cümlələr.4.Bütöv və yarımçıq cümlələr. 5.Məqsəd və intonasiyaya görə sadə cümlənin növləri. Mənbə:[5,8,9]	2	2	
14	**Mövzu: Mürəkkəb cümlə haqqında ümumi məlumat.** **Plan:** 1.Tabesiz mürəkkəb cümlələr. 2.Tabesiz mürəkkəb cümlələr komponentləri arasında məna əlaqələri. Mənbə:[5,8,9]	2	2	
15	**Mövzu: Tabeli mürəkkəb cümlələr.** **Plan:** 1.Tabeli mürəkkəb cümlənin komponentlərini bağlayan vasitələr. 2.Tabeli mürəkkəb cümlənin budaq cümlələrə görə təsnifi 3.Mübtəda, xəbər, tamamlıq, təyin və zərflik budaq cümlələri. Mənbə:[5,8,9]	2	2	

XI. Fənn üzrə tələblər: Tələbələr Müasir Azərbaycan dilinin səs sistemini, onun inkişaf və xüsusiyyətlərini, dildəki səs hadisələri və qanunlarını, sözün dilin leksik sistemində yeri, mənşəyi, işlədilməsi, üslubi səciyyəsi və digər xüsusiyyətlərini, sözün kökü, şəkilçilər, onların mənasına, dil mənşəyinə, işləkliyinə, məhsuldarlığına, sözün tərkibində tutduqları mövqeyinə görə növlərini, nitq hissələrinin təsnifi prinsiplərini, əsas nitq hissələrini, hal, mənsubiyyət, kəmiyyət, şəxs, inkarlıq, zaman, dərəcə kateqoriyalarını, köməkçi nitq hissələrini, onların quruluş xüsusiyyətlərini, dilin sintaktik quruluşunu öyrənməlidirlər.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

-Müasir Azərbaycan dilinin səs sistemini, onun inkişaf və xüsusiyyətlərini öyrənir.
- Dildəki səs hadisələri və qanunlarını mənimsəyir.
- Sözün dilin leksik sistemində yeri, mənşəyi, işlədilməsi, üslubi səciyyəsi və digər xüsusiyyətlərini öyrənir.
- Sözün kökü, şəkilçilər, onların mənasına, dil mənşəyinə, işləkliyinə, məhsuldarlığına, sözün tərkibində tutduqları mövqeyinə görə növlərini mənimsəyir.
- Nitq hissələrinin təsnifi prinsiplərini bilir.
- Əsas nitq hissələrini öyrənir.
- Hal, mənsubiyyət, kəmiyyət, şəxs, inkarlıq, zaman, dərəcə kateqoriyalarını bilir.
- Köməkçi nitq hissələrini, onların quruluş xüsusiyyətlərini öyrənir.
- Dilin sintaktik quruluşunu mənimsəyir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. Fonetika. Onun mövzusu, forma və növləri.
2. Sait səslər. Onun təsnifi
3. Samit səslər. Onun təsnifi.
4. Heca. Onun növ və tipləri.
5. Ahəng qanunu haqqında.
6. Vurğunun növləri.
7. Yazı və onun növləri.
8. Orfoqrafiya.Onun prinsipləri
9. Leksikologiya haqqında.
10. Sinonim və antonimlərin xüsusiyyətləri.
11. Əsil Azərbaycan sözləri
12. Alınma sözlər
13. Köhnəlmiş sözlər
14. Neologizmlər haqqında.
15. Dialektizmlər haqqında.

II Kollokvium sualları

1. Terminlərin xüsusiyyətləri.
2. Morfoloji yolla söz yaradıcılığı
3. Sintaktik yolla söz yaradıcılığı
4. Morfologiya, onun mövzusu.Kök və şəkilçi
5. Leksik və qrammatik şəkilçilər
6. İsim , onun əsas xüsusiyyətləri
7. İsmin hallanması
8. İsmin mənsubiyyətə görə dəyişməsi
9. Sifət, onun əsas xüsusiyyətləri
10. Sifətin dərəcələri
11. Say, onun əsas xüsusiyyətləri
12. Əvəzlik, onun əsas xüsusiyyətləri
13. Feil, onun əsas xüsusiyyətləri
14. Feilin zamanları
15. Zərf, onun əsas xüsusiyyətləri

XV.İmtahan sualları:

1. Fonetika. Onun mövzusu, forma və növləri.
2. Sait səslər. Onun təsnifi
3. Samit səslər. Onun təsnifi.
4. Heca. Onun növ və tipləri.
5. Ahəng qanunu haqqında.
6. Vurğunun növləri.
7. Yazı və onun növləri.
8. Orfoqrafiya.Onun prinsipləri
9. Leksikologiya haqqında.
10. Omonimlərin xüsusiyyətləri.
11. Sinonim və antonimlərin xüsusiyyətləri.
12. Əsil Azərbaycan sözləri
13. Alınma sözlər
14. Köhnəlmiş sözlər
15. Neologizmlər haqqında.
16. Dialektizmlər haqqında.
17. Terminlərin xüsusiyyətləri.
18. Morfoloji yolla söz yaradıcılığı
19. Sintaktik yolla söz yaradıcılığı

20. Morfologiya, onun mövzusu.Kök və şəkilçi
21. Leksik və qrammatik şəkilçilər
22. İsim , onun əsas xüsusiyyətləri
23. İsmin hallanması
24. İsmin mənsubiyyətə görə dəyişməsi
25. Sifət, onun əsas xüsusiyyətləri
26. Sifətin dərəcələri
27. Say, onun əsas xüsusiyyətləri
28. Əvəzlik, onun əsas xüsusiyyətləri
29. Feil, onun əsas xüsusiyyətləri
30. Feilin zamanları
31. Zərf, onun əsas xüsusiyyətləri
32. Qoşma, onun əsas xüsusiyyətləri
33. Bağlayıcı, onun əsas xüsusiyyətləri
34. Ədat, onun əsas xüsusiyyətləri
35. Modal sözlər, onun əsas xüsusiyyətləri
36. Nida, onun əsas xüsusiyyətləri
37. Sintaksis haqqında ümumi məlumat. Sintaktik əlaqələr
38. Söz birləşmələrinin xüsusiyyətləri.
39. İsmi birləşmələrin növləri
40. Feli birləşmələr haqqında.
41. Cümlə və onun əlamətləri
42. Nəqli, sual və əmr cümlələri haqqında.
43. Cümlə üzvləri. Cümlənin baş üzvləri.
44. Cümlənin ikinci dərəcəli üzvləri.
45. Təktərkibli cümlələr
46. Məsdər və feli sifət tərkibləri
47. Feli bağlama tərkibləri
48. Mürəkkəb cümlə haqqında.
49. Tabesiz mürəkkəb cümlənin tərkib hissələri arasında məna əlaqələri
50. Tabeli mürəkkəb cümlə haqqında.

"Azərbaycan dili" fənninin sillabusu 050112 Məktəbəqədər təhsil ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. "Azərbaycan dili və ədəbiyyat" kafedrasının 9 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 1)

Kafedra müdiri: dos.Q.İ.Rufullayev

Fənn müəllimi: dos. K.B.Dənziyeva

Tanış oldum: dil dos. E.S. [illegible]